

การพัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธีเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรมจริยธรรม ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

จิตติวัตร สุขป้อม¹

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม 2) เพื่อพัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธีเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะของบัณฑิตด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม และ 3) เพื่อประเมินประสิทธิผลของการใช้แบบแผนการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธีเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์

ประชากรการวิจัยได้แก่นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษมจำนวน 11,863 คน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยในครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษมจำนวน 468 คน ที่ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นจากประชากร ใช้ในการศึกษาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรม กลุ่มที่ 2 เป็นนักศึกษาที่มีคะแนนคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรมตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมาจำนวน 40 คนที่ได้มาจากการสุ่มอย่างง่ายจากกลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 1 แล้วสุ่มเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 20 คน กลุ่มทดลองได้รับการใช้แบบแผนการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธี ส่วนกลุ่มควบคุมไม่ได้รับการใช้แบบแผนการเรียนการสอนใด ๆ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและวิธีการวิจัย ได้แก่ 1) แบบวัดคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรม มีค่าความเที่ยงทั้งฉบับเท่ากับ .901 และวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้างของแบบวัดด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน 2) แบบแผนการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธีเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรม มีค่าดัชนีความสอดคล้อง อยู่ระหว่าง .60-1.00 3) แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อแบบแผนการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธีมีค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง .60 - 1.00 และ 4) การวิเคราะห์เชิงคุณภาพเพื่อประเมินประสิทธิผลตัวแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธีสำหรับ กลุ่มทดลองโดยวิธีโฟกัสกรุป.

¹ อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรม ของนักศึกษามหาวิทยาลัย ราชภัฏจันทรเกษมที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับสูง ส่วนคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย และความกตัญญูต่อเวทียามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ส่วนความซื่อตรง ด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ และด้านการมีจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง

รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธีเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรม ประกอบด้วยการเรียนการสอน 6 องค์ประกอบ ได้แก่ รักที่จะเรียนรู้(หลักฉันทะ) มุ่งสู่กระบวนการคิด(หลักโยนิโสมนสิการ) มีมิตรคอยชี้แนะ(หลักกัลยาณมิตร) ฝึกแยกแยะปัญหา(หลักอริยสัจ4) พัฒนาความเป็นผู้นำ(หลักพรหมวิหาร4) และ ผสมผสานการประเมินผล(หลักวิมังสา)

คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษากลุ่มทดลองภายหลังได้รับการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธี และภายหลังการติดตามผลเพิ่มขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษากลุ่มทดลอง ภายหลังได้รับการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธี และภายหลังการติดตามผลเพิ่มขึ้นกว่ากลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับรูปแบบการเรียนการสอนใด ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ภายหลังการทดลอง นักศึกษากลุ่มทดลองมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธี อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด และมีความคิดเห็นว่ารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธี สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาจิตใจของตนเองให้เจริญงอกงามยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธี, คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์

The Development of an Instructional Model Based on Buddhist Way to Enhance the Desirable Morality Characteristics of Chandrakasem Rajabhat University Students

Thitiwas Sukpom¹

Abstract

The purposes of this research were the following : 1) To study the desirable morality characteristics of the undergraduate students of Chandrakasem Rajabhat University students, 2) To construct the instructional model based on Buddhist way to enhance the desirable morality characteristics for undergraduate students of Chandrakasem Rajabhat University, and 3) To evaluate the effectiveness of the instructional model based on Buddhist way to enhance the desirable morality characteristics.

The population of this research consisted of 11863 undergraduate students at Chandrakasem Rajabhat University. The sample of the study included two groups. The first group, for desirable morality characteristics study, consisted of 468 undergraduate students selected by means of stratified random sampling from the population. The second group, for the study of the effectiveness of an instructional model based on Buddhist way for enhancing desirable morality characteristics, consisted of 40 undergraduate students of Chandrakasem Rajabhat University, randomly selected from the students in the first group whose desirable morality characteristics were lower than twenty-fifth percentile and volunteered to participate in the experiment. They were then randomly assigned into two groups, classified as an experimental group and a control group. Each group consisted of 20 students. The experimental group participated in the instructional model based on Buddhist way while the control group did not receive such a treatment

¹ Lecturer, Faculty of Education, Chandrakasem Rajabhat University.

The research instruments were 1) the desirable morality characteristics scale with reliability coefficient (alpha) of .91, and its construct validity was confirmed through factor analysis, 2) The instructional model based on Buddhist way for enhancing desirable morality characteristics of the undergraduate students, the Item Objective Congruence of which ranging from 60 – 1.00, 3) an assessment scale of satisfaction towards the instructional model based on Buddhist way, and 4) a qualitative analysis on the experimental group towards the effectiveness of the instructional model based on the Buddhist way through focus group.

The research results were as follows: The total mean score of the desirable morality characteristics of the sample undergraduate students of the Chandrakasem Rajabhat University was high. The mean scores of the dimensions of responsibility, discipline, and gratitude were high while the dimensions of honesty, human relations, and professional ethics were moderate.

The instructional model based on Buddhist way to enhance desirable morality characteristics for undergraduate students of Chandrakasem Rajabhat University included the following six components :Willing to learn (Chanta); Generating thinking process (Yonisomanasikara); Guiding from Kalayanamitra (Kalayanamitra); Problem differentiation Skills (Ariyasaccani); Developing leadership (Promavihan); and Interpreting outcome evaluation (Vimongsa).

The desirable morality characteristics of the experimental group after participating in the instructional model based on Buddhist way, and after the follow-up were significantly higher than before their participation in the experiment at .01 level.

The desirable morality characteristics of the experimental group after participating in the instructional model, and after the follow-up were significantly higher than that of the control group at.01 level.

The experimental group's satisfaction towards the instructional model appeared to be very high. They also had the opinion that the model was valuable in developing their lives.

Keywords: instructional model based on Buddhist way, desirable morality characteristics

ปัญหาและความสำคัญของปัญหา

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) ถึงฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) มีจุดมุ่งหมายพัฒนาศักยภาพของคนด้านจิตใจให้เป็นบุคคลเพียบพร้อมด้วยคุณธรรม มีระเบียบวินัย มีความซื่อสัตย์สุจริต มีค่านิยมที่ดีงาม และมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2549:34) นอกจากนี้ มาตรฐานการศึกษาชาติได้กำหนดคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ ในข้อที่ 1 ด้านคุณธรรม จิตสาธารณะและจิตสำนึก ในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก โดยกำหนดว่าคนไทยต้องมีการดำเนินชีวิตโดยกายสุจริต วาสุจริต มโนสุจริต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา. 2546 :3)

การพัฒนาคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์นั้น จำเป็นต้องสอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย 5 ด้าน ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา, 2552 : 3)

1. ด้านคุณธรรม จริยธรรม
2. ด้านความรู้
3. ด้านทักษะทางปัญญา
4. ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ
5. ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีดังกล่าวจะเห็นได้ว่า คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรมนับเป็นคุณลักษณะด้านแรกที่มีความสำคัญในการผลิตบัณฑิต การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและต้องพัฒนาอย่างเร่งด่วน

จากประสบการณ์ในการสอนนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏของบุรีรัมย์ ได้

พบว่า นักศึกษาในระดับปริญญาตรีส่วนใหญ่ ยังขาดในเรื่องของคุณสมบัติที่พึงประสงค์ โดยเฉพาะในเรื่องของคุณธรรม จริยธรรม ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การมีวินัยต่อตนเอง ความซื่อสัตย์ ความอดทน อดกลั้น ความรับผิดชอบต่อตนเอง และผู้อื่น ความสามัคคี ความเสียสละ ความสุภาพอ่อนน้อมถ่อมตน ความกตัญญู

การพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อให้คนมีคุณภาพอย่างสมดุลในด้านความรู้ควบคู่คุณธรรมตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา จึงนับเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของชาติและเป็นความจำเป็นเร่งด่วนที่สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งต้องดำเนินการพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อให้ได้บัณฑิตที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามหลักพุทธศาสนา ในการดำรงชีวิตของมนุษย์นั้น ความขัดข้อง ปรวนแปร ความเดือดร้อน ลำบาก ความเจ็บปวด ความสูญเสีย ความพลัดพราก และปัญหาชีวิตต่าง ๆ ซึ่งทางพุทธศาสนาเรียกว่าความทุกข์นั้น เป็นสิ่งที่มีอยู่ มนุษย์จะต้องเกี่ยวข้องและได้ประสบแน่นอน หากมนุษย์ต้องการมีชีวิตอยู่อย่างดีที่สุด มนุษย์จะต้องยอมรับความจริง อันนี้ จะรับรู้สัจพจน์ และพร้อมที่จะจัดการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นให้ดีที่สุด ด้วยเหตุนี้ สิ่งทีพุทธศาสนาสอนเป็นข้อแรก ก็คือความทุกข์ อันเป็นปัญหาที่มนุษย์พึงรับรู้และจัดการแก้ไขโดยถูกต้อง และถือว่าภารกิจของพระพุทธศาสนาและระบบการศึกษาของพระพุทธศาสนาก็คือ การช่วยมนุษย์ให้แก้ปัญหาของตนได้ (พระธรรมปิฎก, 2544:12-13)

จากแนวคิดและเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำหลักธรรมในพุทธศาสนา มาพัฒนาเป็นรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธี เพื่อการเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ในด้านคุณธรรม จริยธรรมโดยการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความประสงค์พัฒนารูปแบบที่เกิดจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ แนวคิด ตามหลักพุทธ

วิธีการสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นหลักการและทฤษฎีที่เกิดขึ้นมายาวนานกว่า 2,500 ปี โดยแฝงอยู่ในเรื่องราว เหตุการณ์ และสาระธรรมคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงเปี่ยมล้นด้วยพระมหากรุณาธิคุณเทศนาสั่งสอนโปรดเหล่าเวไนยสัตว์ทุกชนชั้นวรรณะให้ได้รับการพัฒนาบนพื้นฐานของความแตกต่างระหว่างบุคคล และเป็นไปตามศักยภาพของตนเอง ได้ถูกรวบรวมและจัดพิมพ์ไว้เป็นรูปเล่มสมบูรณ์ปรากฏอยู่ในคัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า พระไตรปิฎก ในหมวดของคัมภีร์พระสุตตันตปิฎก มีการพยายามศึกษาวิเคราะห์เพื่อให้เห็นถึงความสอดคล้องของการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธีกับหลักปฎิรูปการศึกษา เพื่อสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนา เติบโตเต็มการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้ ให้คนไทยเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ที่ควบคู่ทั้งทางโลกและทางธรรม นำไปสู่การสร้างสรรค์สังคมแห่งสันติสุขสืบไป พุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีหลักการสำคัญคือหลักของเหตุและผล สิ่งต่าง ๆ ในโลกนี้เกิดขึ้นจากเหตุ และส่งผลให้เกิดเป็นสิ่งที่ต่าง ๆ ที่มีอยู่และเป็นอยู่ดังที่มนุษย์ในสังคมได้สัมผัสกันโดยทั่วหน้า

โดยหลักปรัชญาของการเรียนรู้รูปแบบของการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธีเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม และจริยธรรม ประกอบด้วยหลักการ 6 ประการ คือ หลักฉันทะ หลักโยนิโสในสิกขา หลักกัลยาณมิตร หลักอริยสัจ 4 หลักพรหมวิหาร และหลักวิมังสา และรายละเอียดนำเสนอในแผนภาพที่ 1

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

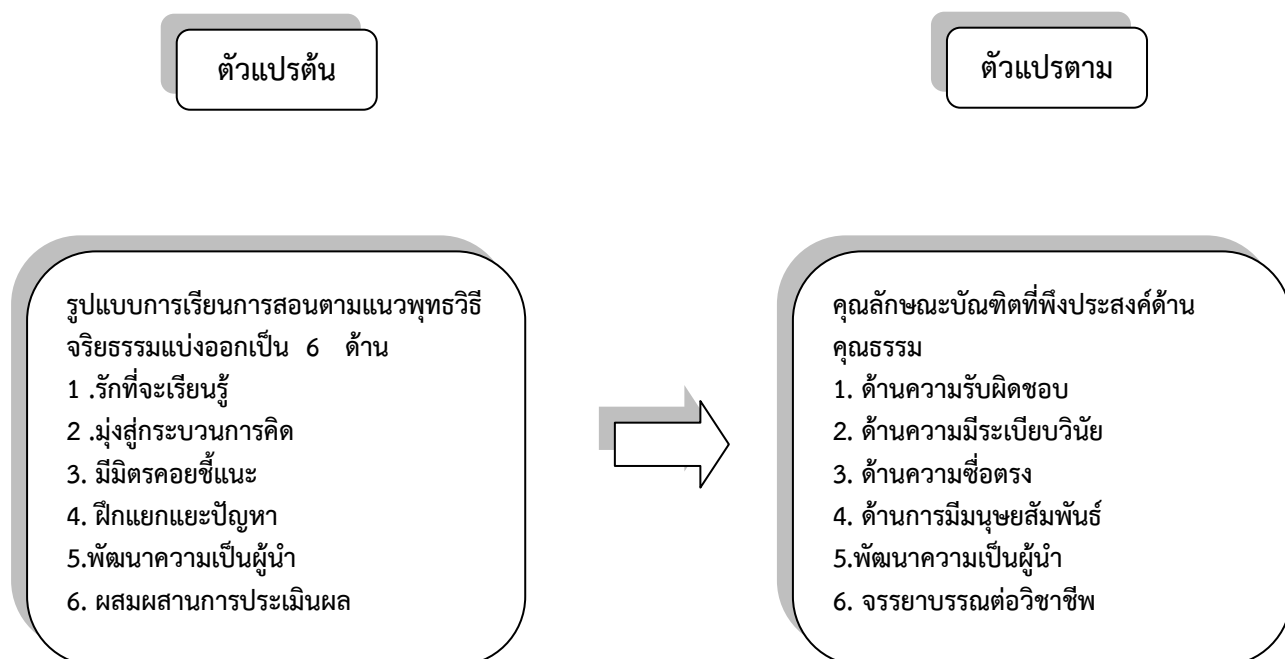
1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรม ของนักศึกษา มหาวิทยาลัย ราชภัฏจันทรเกษม
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธีเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะของบัณฑิตด้านคุณธรรมจริยธรรม ของนักศึกษา มหาวิทยาลัย ราชภัฏจันทรเกษม
3. เพื่อประเมินประสิทธิผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธีเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์
 - 3.1 เปรียบเทียบคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังการติดตามผล
 - 3.2 เปรียบเทียบคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ระหว่างนักศึกษา กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังการติดตามผล
 - 3.3 ประเมินความพึงพอใจของนักศึกษา กลุ่มทดลองที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธีภายหลังการทดลอง

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

ในการวิจัยนี้ได้นำหลักปรัชญาของการเรียนรู้ตามแนวพุทธวิธี (ดังแสดงในแผนภาพที่ 1) เพื่อกำหนดกรอบแนวความคิดในการวิจัย(ดังแสดงในภาพที่ 2)

แผนภาพที่ 1 รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธีเพื่อสร้างคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรม

แผนภาพที่ 2 แสดงกรอบแนวคิดการเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ ด้านคุณธรรม
จริยธรรม

รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธี
เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้าน
คุณธรรม จริยธรรม ประกอบด้วยแนวคิด ตาม
หลักพุทธศาสนา 6 ด้านดังนี้ 1.รักที่จะเรียนรู้
(หลักฉันทะ) 2. มุ่งสู่กระบวนการคิด (หลักโยนิโส

มนสิการ) 3. มีมิตรคอยชี้แนะ(หลักกัลยาณมิตร)
4. ฝึกแยกแยะปัญหา (หลักอริยสัจ4) 5ความเป็น
ผู้นำ (หลักพรหมวิหาร) 6. ผสมผสานการ
ประเมินผล (หลักวิมังสา)

สมมติฐานการวิจัย

1. คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษมกลุ่มทดลอง หลังการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธี และหลังการติดตามผลเพิ่มขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธี

2. คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรมจริยธรรม กลุ่มทดลอง หลังเข้าร่วมการทดลองและหลังการติดตามผล เพิ่มขึ้นกว่ากลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธี

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการพัฒนางานวิจัยเป็นนักศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม จำนวน 11,863 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ทดลอง แบ่งเป็น 2 กลุ่ม

1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรมจริยธรรม เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม จำนวน 468 คนที่ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นจากประชากร ที่มีระดับความเชื่อมั่น 95 % จาก 5 คณะฯ ได้แก่ คณะเกษตรและชีวภาพ 93 คน คณะศึกษาศาสตร์ 93 คน คณะมนุษยศาสตร์ 94 คน คณะวิทยาการจัดการ 94 คน และคณะวิทยาศาสตร์ 94 คน

2 กลุ่มตัวอย่าง ที่เข้าร่วมการทดลอง เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ที่มีคะแนนคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรมจริยธรรมตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมาและสมัครใจเข้าร่วมการทดลอง และสุ่มอย่างง่ายมาจำนวน 40 คนแล้วสุ่มเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 20 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น คือ รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธี

ตัวแปรตาม คือคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรมจริยธรรม มี 6 ด้าน คือ 1) ด้านความรับผิดชอบ 2) ด้านความมีระเบียบวินัย 3) ด้านความซื่อตรง 4) ด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ 5) ด้านความกตัญญูกตเวที 6) ด้านจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ

นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

1. รูปแบบการเรียนการสอนตามแนว พุทธวิธี หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เกิดจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์การเรียนการสอนแบบพุทธวิธี 4 ประการคือ สันติสนา สมาทปนา สมุตเตชนาและสัมปหังสนา โดยเน้นหลักธรรมประกอบคือ หลักฉันทะ หลักโยนิโสมนสิการและการคิดแบบสัมมาทิฐิ หลักกัลยาณมิตร หลักอริยสัจ 4 หลักพรหมวิหาร 4 และหลักวิมังสา โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ

- 1) แนวคิดของรูปแบบ
- 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ
- 3) กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ และ

4) การประเมินผลรูปแบบ รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธีเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะของบัณฑิตด้านคุณธรรมจริยธรรม มีองค์ประกอบ ดังนี้

1) รักที่จะเรียนรู้ (หลักฉันทะ) หมายถึง มีความตระหนักและเจตคติที่ดี คือ การสร้างความตระหนักในปัญหาด้านคุณธรรมและจริยธรรมของบัณฑิต ในสังคมปัจจุบัน

2) มุ่งสู่กระบวนการคิด (หลักโยนิโสมนสิการและการคิดแบบสัมมาทิฐิ) หมายถึง กระบวนการเสริมสร้าง พัฒนาการกระบวนการคิดสาเหตุ วิธีการแก้ไขปัญหา

3) มีมิตรคอยชี้แนะ (หลักกัลยาณมิตร) หมายถึง ใช้หลักกัลยาณมิตรเพื่อนช่วยเพื่อนในการแก้ไขปัญหา และเผชิญปัญหา โดยเสนอทางเลือก และคิดหาทางเลือกที่เหมาะสม

4) ฝึกแยกแยะปัญหา (หลัก อริยสัจ 4 การเผชิญสถานการณ์) หมายถึง การฝึกให้สามารถวางแผนแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมโดยผ่านกระบวนการบทบาทสมมติเพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม

5) พัฒนาความเป็นผู้นำ (พรหมวิหาร) หมายถึง ฝึกความเป็นผู้นำ และผู้ตาม ผ่านกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อแสดงออกซึ่งความมีคุณธรรม จริยธรรม

6) ผสมผสานการประเมินผล (หลัก วิมังสา) หมายถึง การวัดประเมินผลและสรุปผลการปฏิบัติกิจกรรมแก้ปัญหาจากสถานการณ์ ตรวจสอบผลงาน สรุปผลการกระทำ และสรุปการแก้ปัญหาจากการร่วมมือปราชญ์กลุ่ม

2. คุณธรรม จริยธรรม หมายถึง หลักธรรม ความดีงาม และแนวประพฤติปฏิบัติที่ดีงาม อันจะนำไปเกิดประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม เพื่อความสงบเรียบร้อยและประโยชน์ในการอยู่ร่วมกันของบุคคลในสังคม ซึ่งคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ประกอบไปด้วย ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย การมีมนุษยสัมพันธ์ ความซื่อสัตย์ ความกตัญญูกตเวที ความมีจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ

3. คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านความรับผิดชอบ หมายถึง คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ของบุคคลที่แสดงออกด้วยความมุ่งมั่น ตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความผูกพัน ความพากเพียร ความละเอียดรอบคอบ ไม่หวั่นไหว ตรงต่อเวลาและยอมรับผลของการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ทั้งด้านผลดีและผลเสีย เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ทั้งพยายามที่จะปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

4) คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านความมีระเบียบวินัย หมายถึง คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ของบุคคลที่เป็นผู้รู้และปฏิบัติตามแบบแผนของตนเอง และสังคมกำหนดไว้ โดยที่จะปฏิเสธไม่รับรู้กฎเกณฑ์หรือกติกาต่างๆ ของสังคม ไม่ได้ และต้องปฏิบัติสม่ำเสมอจนกว่าจะปฏิบัติเองได้ และเกิดความเคยชิน

5) คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านความซื่อสัตย์หมายถึง คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ของบุคคลที่ปฏิบัติตน ทางกาย วาจา จิตใจ ที่ตรงไปตรงมา ไม่แสดงความคดโกงไม่หลอกลวง ไม่เอาเปรียบผู้อื่น ล้วนว่าจว่าจะทำงานสิ่งใดก็ต้องทำให้สำเร็จเป็นอย่างดี มีความจริงใจต่อทุกคน จนเป็นที่ไว้วางใจของคนทุกคน

6) คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ หมายถึง คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ของบุคคลที่ปฏิบัติตน ในการอยู่ร่วมกันของมนุษย์เป็นหมู่เป็นคณะหรือกลุ่ม โดยมีการติดต่อสื่อสารกัน และทำงานเป็นทีมระหว่างบุคคลระหว่างกลุ่มเพื่อให้ทราบความต้องการของแต่ละบุคคลหรือกลุ่มรวมไปถึงวิธีการปฏิบัติงานและความต้องการของบุคคลและกลุ่มให้ผสมผสานกลมกลืนกันตามระบบที่สังคมต้องการ

7) คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านความกตัญญูกตเวที คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ของบุคคลที่ปฏิบัติตนในการรู้จักบุญคุณของคน สิ่งของ ความดี และรู้จักกระทำตอบแทนในความรู้สึกให้เกิดความกตัญญูกตเวที

8) คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ หมายถึง คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ของบุคคลที่ปฏิบัติตนให้เกิดจิตสำนึกในการปฏิบัติตามหน้าที่หรือจรรยาบรรณวิชาชีพของตนเองโดยปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1.แบบวัดคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ที่สอดคล้องกับนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

2.รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธีเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรม สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

3.แบบวัดความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธีเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรม ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

4.การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group) เพื่อประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธีเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

ดำเนินการ 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ด้วยคำถาม 3 ลักษณะโดยเริ่มจากการสำรวจข้อมูลด้วยคำถามปลายเปิดและการสัมภาษณ์เกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏในกลุ่มรัตนโกสินทร์ ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี และมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม เป็นนักศึกษาสถาบันละ 200 คน รวม 1,000 คน แล้วประมวลคำตอบที่นักศึกษาตอบมาทั้งหมด สรุปได้ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม และจริยธรรมอันเป็นที่ต้องการของสังคม ประกอบไปด้วยประเด็นสำคัญ

ตามความเห็นของนักศึกษา ดังนี้ เป็นคนดี มีจิตใจงาม มีความเสียสละ ซื่อสัตย์ อดทน รักงาน มีจิตสาธารณะ มีความสามัคคีสุภาพ อ่อนน้อมถ่อมตน เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ มีความรับผิดชอบ มีวินัยในตนเอง ไม่ติดบಾಯมุข รู้จักกาลเทศะ ตรงต่อเวลา มีความกตัญญูทักท้วงที่ เคารพสิทธิส่วนบุคคล มีค่านิยมในความเป็นไทยดำรงตนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และมีจิตสำนึกในความรักสถาบันและประเทศชาติ

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพุทธศาสนา และจิตวิทยาและผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอน จำนวน 6 คน โดยใช้คำถามปลายเปิดถามเกี่ยวกับ “คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรม ควรมีลักษณะอย่างไร” ผลจากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า ลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตในบริบทสังคมไทยในด้านคุณธรรม จริยธรรม ประกอบด้วยลักษณะดังต่อไปนี้ มีความละเอียดใจ (หิริ โอตตัปปะ) มีระเบียบวินัย มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบ มีความสามัคคี รู้จักการคิดอย่างมีเหตุผล ไม่ฟุ้งเฟ้อ มีสัมมาคารวะไม่เห็นแก่ตัว ไม่ติดบಾಯมุข ไม่ดื่มน้ำเมา ไม่เล่นการพนัน ไม่ประพฤติเสื่อมเสียในเรื่องเพศ ตั้งใจเรียน เคารพครูอาจารย์ มีความกตัญญูต่อสถาบัน และมีจิตสาธารณะ

ผลจากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ประกอบกับผลสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ และผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและมีความเชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนาและการเรียนการสอน สรุปผลในเบื้องต้นได้ว่า คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรม ประกอบไปด้วยคุณลักษณะสำคัญ คือ ความซื่อสัตย์ สุจริต มีสัมมาคารวะ รับผิดชอบ มีระเบียบวินัย มีความกตัญญู มีจรรยาบรรณและ มีความเสียสละ

2. การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธีเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรม ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม และ

3. การประเมินประสิทธิผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธีเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ โดยเปรียบเทียบคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ด้านคุณธรรม จริยธรรม กลุ่มทดลอง ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังการติดตามผล ในเชิงปริมาณและประมวลข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ดังนี้

1. ผู้วิจัยนำแบบวัดคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรม ไปให้กลุ่มตัวอย่าง 468 คนตอบ

2. ผู้วิจัยดำเนินการเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรม โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธี กับกลุ่มทดลองจำนวน 20 คน โดยดำเนินการทดลองสัปดาห์ละ 2 ครั้ง ๆ ละ 3 ชั่วโมง เป็นเวลา 7 สัปดาห์ ตั้งแต่วันที่ 14 พฤษภาคม 2555 ถึง 29 มิถุนายน 2555

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม หลังการทดลอง (posttest) ภายหลัง กลุ่มทดลองเข้ารวมการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธีเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรม ครบ 14 ครั้ง โดยผู้วิจัยให้กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมตอบแบบวัดคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรม เพื่อเป็นคะแนนหลังการทดลอง (posttest)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธีเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ โดยให้

กลุ่มทดลองตอบแบบประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธี และทำ (focus group) กับกลุ่มตัวอย่าง

5. การเก็บข้อมูลคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ภายหลังจากที่ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาตามรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธีเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ไปแล้ว 1 เดือน โดยผู้วิจัยให้กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมตอบแบบวัดคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษมอีกครั้งในวันที่ 31 กรกฎาคม 2555 เพื่อเป็นคะแนนหลังการติดตามผล (follow up)

การจัดกระทำกับข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ โดยดำเนินการดังนี้

1.1 วิเคราะห์สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนแบบวัดคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

1.2 วิเคราะห์หาความตรงตามเนื้อหา (content validity) ของแบบวัดคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม เพื่อตรวจสอบดูความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะที่ได้กำหนดไว้ โดยใช้วิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence) ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 คน

1.3 วิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบวัดคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม โดยเทคนิคการวิเคราะห์ค่า

สหสัมพันธ์ระหว่างรายชื่อกับคะแนนรวมของทุกข้อ โดยตัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า r มากกว่า .20 ขึ้นไป (item-total correlation) (Shaughnessy, Zechmeister & Zechmeister, 2000: 175)

1.4 วิเคราะห์ความตรงโดยรวม และรายด้าน ของแบบวัดคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้าน คุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราช ภัฏจันทรเกษม โดยเทคนิคการหาค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟาของครอนบาค (α -Coefficient) (Kerlinger & Lee, 2000: 654)

1.5 วิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้าง (construct validity) ของแบบวัดคุณลักษณะ บัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรมจริยธรรมของ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ด้วย เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่ สอง (secondary confirmatory factor analysis) โดย คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า standardized factor loading score มากกว่า .40 ขึ้นไป ด้วยโปรแกรม สำเร็จรูป (Joreskog & Sorbom, 1999)

1.6 วิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ย คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏจันทร เกษมทั้งในภาพรวมและรายด้าน ระหว่างก่อนการ ทดลอง หลังการทดลอง และหลังการติดตามผล ของกลุ่มทดลอง และระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่ม ควบคุม โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ความแปรปรวน ของตัวแปรหลายตัวแปร (MANOVA) เนื่องจากตัว

แปรตามที่ต้องทำการเปรียบเทียบมีมากกว่า 1 ตัว แปร โดยพิจารณาจากในภาพรวมจากค่าสถิติ ทดสอบแลมบ์ดา Wilks' Lambda และทดสอบ แต่ละตัวแปรด้วยสถิติทดสอบ F หากพบว่าต้องทำ การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่จะทำการทดสอบ ด้วยเทคนิคทางสถิติ การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็น รายคู่ของเชฟเฟ (Scheffe'S) (Stevens, 2002: 211)

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ดำเนินการโดยการวิเคราะห์ผลการสนทนา กลุ่มเฉพาะ (focus group) กับกลุ่มทดลองที่มีต่อ รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธี ที่ผู้วิจัย สร้างขึ้น

ผลการวิจัย

คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้าน คุณธรรม จริยธรรม ของนักศึกษามหาวิทยาลัย ราชภัฏจันทรเกษมจำนวน 468 คน มีค่าเฉลี่ย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนคุณลักษณะบัณฑิตที่ พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรมด้านความ รับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัยและ ความกตัญญู กตเวที มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ส่วนความซื่อตรง ด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ และด้านการมี จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ ปานกลาง ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรม ของนักศึกษามหาวิทยาลัย
ราชภัฏจันทรเกษม (n = 468)

คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรม	M	S.D	แปลผล
1.ความรับผิดชอบ	2.40	.68	มาก
2. ความมีวินัยในตนเอง	2.47	.72	มาก
3. ความซื่อตรง	2.32	.60	ปานกลาง
4.ความมีมนุษยสัมพันธ์	2.32	.77	ปานกลาง
5. ความกตัญญูทดแทน	2.34	.78	มาก
6. การมีจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ	2.27	.81	ปานกลาง
รวม	2.35	.73	มาก

ในการทดสอบสมมติฐานที่ 1 คุณลักษณะ
บัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรมของ
นักศึกษากลุ่มทดลองภายหลังได้รับการใช้รูปแบบ

การเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธีและภายหลัง
การติดตามผลเพิ่มขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังแสดงในตารางที่
2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของตัวแปรหลายตัวแปร (MANOVA) ก่อนการทดลอง หลังการ
ทดลอง และหลังการติดตามผล ของนักศึกษากลุ่มทดลอง (n=20)

ตัวแปรอิสระ	คุณลักษณะบัณฑิต ที่พึงประสงค์	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
ช่วงเวลาในการวัด -ก่อนการทดลอง -หลังการทดลอง -ระยะติดตามผล 1 เดือน	1.ด้านความความ รับผิดชอบ	9.777	2	4.889	118.981	.000
	2.ด้านความมีระเบียบวินัย	10.308	2	5.154	67.879	.000
	3.ด้านความซื่อตรง	7.258	2	3.629	66.730	.000
	4.ด้านการมีมนุษยสัมพันธ์	10.681	2	5.341	170.256	.000
	5.ด้านความกตัญญูทดแทน	7.652	2	3.826	58.842	.000
	6.ด้านจรรยาบรรณต่อ วิชาชีพ	8.874	2	4.437	359.356	.000
โดยรวม		8.986	2	4.493	582.419	.000

Wilks' Lambda value = .027, F=44.419, p-value = .000

ในการทดสอบสมมติฐานที่ 2 คุณลักษณะ
บัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรมของ
นักศึกษากลุ่มทดลอง ภายหลังได้รับการใช้รูปแบบ
การเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธี และภายหลัง

การติดตามผลเพิ่มขึ้นกว่ากลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับ
รูปแบบการเรียนการสอนใด ๆ อย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ .01 ดังแสดงในตารางที่ 3 และ 4

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของตัวแปรหลายตัวแปร (MANOVA) เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรมจริยธรรมโดยรวม ระหว่างนักศึกษากลุ่มทดลอง (n=20) และนักศึกษากลุ่มควบคุม (n=20) ในระยะหลังการทดลอง (posttest)

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
กลุ่มการวิจัย	1.ด้านความความรับผิดชอบ	2.704	1	2.704	23.268	.000
-กลุ่มทดลอง	2.ด้านความมีระเบียบวินัย	2.500	1	2.500	20.680	.000
-กลุ่มควบคุม	3.ด้านความซื่อตรง	1.702	1	1.702	10.069	.003
	4.ด้านการมีมนุษยสัมพันธ์	3.721	1	3.721	50.973	.000
	5.ด้านความกตัญญูกตเวที	2.627	1	2.627	21.654	.000
	6.ด้านจรรยาบรรณต่อ วิชาชีพ	2.669	1	2.669	50.190	.000
โดยรวม		2.621	1	2.621	44.969	.000

Wilks' Lambda value = .388, F=8.682, p-value = .00

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของตัวแปรหลายตัวแปร (MANOVA) เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรมจริยธรรม ระหว่างนักศึกษากลุ่มทดลอง (n=20) และนักศึกษากลุ่มควบคุม (n=20) ในระยะหลังการติดตามผล

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
กลุ่มการวิจัย	1.ด้านความความ รับผิดชอบ	9.604	1	9.604	114.333	.000
-กลุ่มทดลอง	2.ด้านความมีระเบียบวินัย	7.877	1	7.877	157.791	.000
-กลุ่มควบคุม	3.ด้านความซื่อตรง	6.400	1	6.400	154.413	.000
	4.ด้านการมีมนุษยสัมพันธ์	7.921	1	7.921	228.375	.000
	5.ด้านความกตัญญูกตเวที	9.264	1	9.264	141.699	.000
	6.ด้านจรรยาบรรณต่อ วิชาชีพ	7.980	1	7.980	516.915	.000
โดยรวม		8.140	1	8.140	1203.00	.000

Wilks' Lambda value = .027, F=1.981, p-value = .000

ภายหลังการทดลอง นักศึกษากลุ่มทดลองมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธี อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด และมีความคิดเห็นว่ารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธีสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อพัฒนาจิตใจของตนเองให้เจริญงอกงามยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

การศึกษาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรม พบว่า คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรมจริยธรรมโดยรวมของนักศึกษากลุ่มทดลอง ก่อนการทดลองอยู่ในระดับปานกลาง ภายหลังการทดลอง และหลังการติดตามผลอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะว่า คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาบุคคลในสังคม โดยเฉพาะนักศึกษาในมหาวิทยาลัย ซึ่งจะต้องนำความรู้ ความสามารถ และต้องปรับตัวให้เข้ากับบริบทสังคมไทยที่เปลี่ยนไป และต้องสามารถนำคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไปประยุกต์ในการทำงาน และเรียนรู้ในสังคมได้ สอดคล้องกับที่ ผกา สัตยธรรม (2544 :1) ได้กล่าวถึง การใช้จริยธรรมในการทำงานร่วมกับผู้อื่นซึ่งผู้เรียนควรมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ได้แก่ การมีฉันทะ คือความพอใจในการทำงาน มีความตั้งใจที่จะทำงานให้สำเร็จและต้องมีความพอใจร่วมกันในผลงานกลุ่ม การมีความร่วมมือ เป็นคุณธรรมที่ต้องใช้ในการร่วมประชุมปรึกษาเพื่อวางแผนการทำงานเป็นการฝึกความสามัคคีและความรับผิดชอบ การมีความยุติธรรม

รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธี เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ได้พัฒนาขึ้นจากแนวคิด วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการสอน และการวัดและประเมินผล ตามบริบทสังคมไทย โดยเน้นให้นักศึกษาได้ฝึกคิดและแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยมีหลักธรรมประกอบคือหลักฉันทะ หลักโยนิโสมนสิการ หลักกัลยาณมิตร

หลักพรหมวิหาร 4 หลักวิมังสา ซึ่งเป็นหลักสำคัญในการพัฒนาจิตใจและพัฒนาบุคคลให้ประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับ (พระธรรมปิฎก 2547 : 123-129) ที่กล่าวว่าพุทธธรรมแสดงหลักการไว้ว่าการที่บุคคลจะมีชีวิตที่ดีงาม ประพฤติปฏิบัติตนอย่างถูกต้อง จะต้องมีการบริหารการฝึกฝนตนเอง ซึ่งหลักไตรสิกขาเป็นหลักธรรมแห่งการศึกษาหรือหลักปฏิบัติสำหรับการฝึกอบรมกาย วาจา ใจ ให้เจริญงอกงาม ช่วยในการพัฒนาให้บุคคลได้ดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขและมีคุณค่า

การประเมินประสิทธิผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธีเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรม สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษมนักศึกษากลุ่มทดลองที่ได้รับการพัฒนาด้วย รูปแบบการเรียนการสอน ตามแนวพุทธวิธีเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรม ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ระยะเวลาหลังการทดลองและระยะติดตามผล สูงกว่าระยะก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 จากผลการทดลองดังกล่าวอภิปรายได้ว่า รูปแบบการพัฒนาการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธีในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ โดยการสอดแทรกเข้ากับรูปแบบ กระบวนการ ขั้นตอนในการสอน เนื่องจากต้องการปลูกฝังด้านคุณธรรม จริยธรรมตามตัวแปรที่ศึกษาและมีเป้าหมายให้นักศึกษาได้รับการพัฒนาตนเองตามรูปแบบพุทธวิธีการสอน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ประเวศ วะสี (2546 : 46-47) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ในการเรียนรู้ใด ๆ จะมีมิติทางจริยธรรมอยู่ในนั้นเสมอ การเรียนการสอนใด ๆ จึงควรเชื่อมโยงบูรณาการมิติทางจริยธรรมให้เห็นความเป็นไปทั้งหมด และคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษากลุ่มทดลอง ภายหลังการทดลอง และระยะติดตามผลสูงกว่า

นักศึกษากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เพราะว่าในการสร้างรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธี ผู้วิจัยได้พัฒนามาจากขั้นตอนการพัฒนาแบบ 1) หลักการ แนวคิดของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบและ 4) การประเมินผลโดยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธีเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะของบัณฑิตด้านคุณธรรมจริยธรรมมีขั้นตอนของการเรียนการสอน 6 ขั้นตอนดังนี้ขั้นที่ 1) รักที่จะเรียนรู้ (หลักฉันทะ) ขั้นที่ 2) มุ่งสู่กระบวนการคิด (หลักโยนิโสมนสิการ และหลักการคิดแบบสัมมาทิฐิ) ขั้นที่ 3) มีมิตรคอยชี้แนะ (หลักกัลยาณมิตร) ขั้นที่ 4) ฝึกแก้ไขปัญหา (หลักอริยสัจ และหลักการเผชิญสถานการณ์) ขั้นที่ 5) พัฒนาความเป็นผู้นำ (หลักพรหมวิหาร 4) ขั้นที่ 6) ผสมผสานการประเมินผล (หลักวิมangsa) โดยในแต่ละขั้นตอนการสอนได้ให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในกระบวนการคิด และมีกิจกรรมสอดแทรกให้ฝึกกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิศนา ขัมมณี (2546 : 59-63) ได้นำพุทธวิธีไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการสอนและวิธีการสอนในสถานการณ์ปัจจุบัน โดยเน้นการสร้างตามความเข้าใจและความสามารถในระดับปุถุชน เช่น การสอนด้วยลีลาทั้ง 4 คือ สันทสสนา สมาทปนา สมุตเตชชา และสัมปหังสนา หรือการสอนให้แจ่มแจ้ง จูงใจ หาญกล้าและร่าเริง ในเนื้อหาสาระทั้งหลายที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและนำไปปฏิบัติจริง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนน อมรวิวัฒน์ (2530:50) ได้สร้างรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้หลักธรรมการสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการเป็นหลักการและขั้นตอนการสอนตามพุทธวิธีขั้น รูปแบบนี้พัฒนาขึ้นจากหลักการที่ว่าครูเป็นบุคคลสำคัญที่สามารถจัดสภาพแวดล้อมแรงจูงใจและวิธีการสอนให้ศิษย์เกิดศรัทธาที่จะเรียนรู้ การได้ฝึกฝนวิธีการคิดโดยแยกกายและ

นำไปสู่การปฏิบัติจนประจักษ์จริง โดยครูทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตรช่วยให้ศิษย์มีโอกาสคิด และแสดงออกอย่างถูกต้อง จะสามารถช่วยพัฒนาให้ศิษย์เกิดปัญญาและแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม

ในส่วนของการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษากลุ่มทดลอง มีความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธี อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด และมีความคิดเห็นว่ารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธี สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อพัฒนาจิตใจของตนเองให้เจริญงอกงามยิ่งขึ้น

ส่วนการประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนการสอนโดยวิธีการสนทนากลุ่มเฉพาะ (focus group) ผู้วิจัยได้สรุปประเด็นจากการสนทนากลุ่ม จากประเด็นคำถาม 2 ข้อ และนำมาสรุปในแต่ละข้อออกเป็นข้อละ 3 ด้าน ได้แก่

1. ด้านความพึงพอใจต่อรูปแบบการ

เรียนการสอนตามแนวพุทธวิธีเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ จากการสรุปข้อมูลพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีความสนใจและเข้าใจในขั้นตอนรูปแบบการสอนทั้ง 6 ขั้นเพราะเป็นรูปแบบที่สอดแทรกกิจกรรมแนวพุทธ และได้ฝึกการสวดมนต์ ไหว้พระ นั่งสมาธิ ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนเรียน

2. ด้านการมีส่วนร่วม ในการเรียนการสอน

จากการสรุปข้อมูลพบว่า ในการจัดกิจกรรมทุกครั้ง นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมโดยเน้นรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตั้งแต่กระบวนการขั้นเตรียมการสอน ขั้นสอน และขั้นสรุป โดยอาจารย์เป็นผู้อำนวยความสะดวกและจัดหาใบงาน รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อกระตุ้นให้นักศึกษาเป็นผู้คิดและสรุปความรู้ที่ได้ด้วยตนเอง ตลอดจนได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนในห้อง ทำให้รูปแบบการเรียนการสอนไม่น่าเบื่อและควรปรับนำมาใช้กับทุกรายวิชาที่เน้นแต่บรรยาย

3. ด้านการนำไปประยุกต์ใช้ต่อตนเองและสังคมไทย จากการสรุปข้อมูลพบว่า จากการวิเคราะห์ประเด็นที่ผู้ร่วมวิจัยได้ให้ข้อมูล พอสรุปประเด็นได้ดังนี้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธีเป็นรูปแบบที่ควรนำมาประยุกต์การเรียนการสอนในรายวิชาการศึกษาทั่วไป ที่มีนักศึกษาจำนวนมาก เนื่องจากมีเนื้อหาสาระที่สามารถพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมได้ และเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับบริบทสังคมไทย โดยมีกิจกรรม ไหว้พระ สวดมนต์ นั่งสมาธิและแผ่เมตตา ซึ่งเป็นธรรมเนียมปฏิบัติของชาวพุทธ ตลอดจนมีการสอดแทรกเกม กิจกรรมสนุกสนานต่าง ๆ เข้าด้วยกันอย่างลงตัว ทำให้ผู้เรียนสนุกสนาน และร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเต็มใจและได้สาระไปด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 แบบวัดคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรม ควรมีการปรับปรุงเพื่อให้ใช้วัดกับนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาได้ โดยการหาค่า Norm และนำมาพัฒนาต่อเนื่องตลอดจนควรมีศึกษาเกี่ยวกับบริบท และความใกล้เคียงเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างให้เหมาะกับแบบวัดฉบับนี้

1.2 รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธีเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรม สามารถประยุกต์ใช้กับนักศึกษาทุกชั้นปี แต่ควรมีการศึกษาคู่มือ เทคนิคการนำเสนอ การสรุปประเด็นติดตามผลให้เกิดความรู้ ความเข้าใจก่อนนำไปใช้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรแยกศึกษาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์เฉพาะด้าน แบบเชิงลึก เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ เนื่องจากคุณลักษณะเหล่านี้ต้องอาศัยการบ่มเพาะและใช้เวลานานในการฝึกฝน

2.2 ควรพัฒนาแบบวัดคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์สำหรับนักศึกษาในระดับอุดมศึกษารวมทั้งการทำเกณฑ์ปกติ (Norm)

2.3 ควรมีการติดตามผลคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของนักศึกษาหลังการติดตามผล แล้ว 3 เดือน 6 เดือน และ 1 ปี เพื่อศึกษาความเปลี่ยนแปลงและการศึกษาความคงที่ของพฤติกรรมที่แสดงออกพร้อมทั้งหาข้อเสนอแนะวิธีการเรียนการสอนที่จะสามารถพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์แบบยั่งยืนต่อไป

บรรณานุกรม

- ทิตินา แคมมณี. (2546). การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม : จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ.
กรุงเทพฯ : บริษัทเมธีทีปส์ จำกัด.
- ประเวศ วะสี. (2546). ยุทธศาสตร์ทางปัญญาเพื่ออนาคตของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร:
มูลนิธิสื่อสร้างสรรค์.
- ผกา สัตยธรรม. (2544). คุณธรรมของครู. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พลอยเพลท. หน้า 303.
- พระธรรมปิฎก. (2544). พุทธวิธีการสอน. กรุงเทพฯ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- พระธรรมปิฎก. (2546). การศึกษาตามแนวพุทธ. *บทสัมภาษณ์. ณ วัดญาณเวศวัน* 14 กุมภาพันธ์ 2546.
- รายงานการประกันคุณภาพการศึกษา.(2555) คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยป
ราชภัฏจันทรเกษม.
- สุนน อมรวิวัฒน์. (2530). การประยุกต์พุทธวิธีสอน. เอกสารวิชาการเพื่อการพัฒนาวิชาชีพ
ครูสังคมศึกษา สมาคมครูสังคมศึกษาแห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ: บี.เอส ลิฟวิ่ง
การพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.(2546) ภาพอนาคตและคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์.
กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์ วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2549) แผนปฏิบัติการ 21 เพื่อการพัฒนาที่
ยั่งยืน. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.(2552) กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาปี 2552.
กระทรวงศึกษาธิการ.
- Garson, G. David. "**Multivariate GLM, MANOVA, and MANCOVA**". Retrieved 2011-03-22
<http://www.studymode.com>
- Joreskog,K.G. & Sorbom,D. (1999). **Lisrel 18 : New Statistical Features** : Chicago : Scientific
Software International.
- Kerlinger & Lee, (2000). **Foundation of Behavioral Research** (4th ed.) Thomson Learning Inc.
- Shaughnessy, Zechmeister & Zechmeister (2000) **Research Methods in Psychology**
Singapore : McGraw-Hill : 175.
- Stevens, James P. (2002). **Appiled Multivariate Statistic for The Social Science**.
4th ed. New Jersey : Lawrence Erlbaum:11